

FEJÉRMEGYEI NAPLÓ

Novam. ephemeriden, cui titulus „Fejérmegyei Napló”, a vobis institutum ad cat. olicarum partium proposita promovenda, id equidem probamus libenter (Az általalok katolikusok törekvéseinek előmozdítására „Fejérmegyei Napló” cím alatt létesített új lapot mi örömmel helyeseljük XIII. Leó pápa Zichy-Nándor grófhhoz, 1895. március 6-án.)

Előfizetési árak:

1 évre 12 kor., 1/2 évre 6 kor., 1/4 évre 3 kor.
Egyes szám ára 10 fill.

Feloldós szerkesztő:

BILKEI FERENC.

Megjelenik: kedden, csütörtökön és szombaton este.

Szerkesztőség és kiadó-hivatal: **Szent-István-tér 1.**

Egyes számok kaphatók: a dohányboltokban.

A kisgazda sorsa.

Irtá: **Ereký-Károly.**

A Gazdaszövetség közgyűlésén *Darányi Ig-nác* földmivelésügyi miniszter abban állapította meg a magyar társadalmi szegénység okát, hogy *földműves népiünk közgazdaságilag szervezetlen.* A tények igazat adnak Darányinak. Másfél millió önálló parasztgazda él Magyarországon és nincsenek szervezve. A kisgazda martaléka mindenkinél. A törvény utvesztőjében ügyvéd nélkül mozdulni sem képes. Mint termelő hátrányban van, mert nem tudja megszerezni az olcsó gépmunkát és súlyos a helyzete mint kereskedőnek is, mert nem ismeri az árupiac szélsőjeit. A paraszt gazda csak az urat látja a közigazgatás és az állam tisztviselőiben. Pénzt nem tud keresni. A modern társaséletben nem tud részt venni. Gyermekei elhagyják. Elmennek napszámosnak és cselédnek, mert pénzt akarnak keresni. Végre aztán a kisgazdát is elhagyja a türelme. Eladja mindenét s vándoruttra megy maga is. A részlet még fájdalmasabb képet tár elénk.

Erdélyben az oláh falvakat földhöz ragadt, szegény nép lakja. A csucos fedélű szalmakunyhó együtt tölti be a lakás és istálló szerepét. Ember és állat egy kuckóban szaporodik. Csecsemő, malac és borjú egy ugyanazon bűzhűdt szoba közepén nevelkedik. A földet apró, elesigázott téhenfogat munkálja meg. Embernek s állatnak egyaránt a kukorica-meg burgonya a főtápláléka. Az ipar asszonyi munka. A lent, kender és gyapjút otthon dolgozzák föl fából összetakolt szerszámaikkal. Eletmódjuk olyan, mint a vademberé. A társadalomtól csak üveggyöngyöt, vasat és cifra kendőt vásárolnak és az állatot csak a végrehajtott meg adó révén ismerik.

A magyar kisgazda sincsen azonban sokkal különb helyzetben. Van ugyan sok jómódu öt-tíz-

holdas parasztgazda, de ezeknek a törpebirtokosoknak a legnagyobb része mégis nyomorban tengődik. A Balatonvidéken sok parasztgazda házán nincsen kemény. A füst az ajtón áramlik ki. Gyermekei tüdőbajosok. Az asszony nép fele süket és vakki a füsttől. A lakás pedig olyan, mint valami kifüstölt barlang. Ismerek olyan kisgazdát, a ki még soha sem feküdt ágyban. A kúszób a vánkosa és az időjárás csak annyiban igazgatja, hogy nyáron kifelé nyújtja a lábát, télen meg befelé. A nép élelmezése is ijesztően egyoldalú. Kenyér, szalonna meg zöldséglevél a főtáplálék. E mellett a föld rossztermő. A kiaszott, kiszáradt istállótrágya, mire a földbe kerül, nem ér semmit. Sok parasztgazda még kézzel csépel. Ezekben a gyarmatszerű, elhanyagolt falvakban úgy él a magyar paraszt, mind az indiai bennszülött. Még az angol farmerje is megvan, a ki a üzleteit lebonyolítja és pénzt zsebre rakja — a korcsmáros és a kereskedő.

A régi időben, mikor nem volt vasút, ipar, munkamegosztás és városi élet, akkor a parasztgazda nem elégedetlenkedett. Akárhová ment, mindenütt egyforma volt az élet. De ma nem így van. Ma a törpebirtokos leánya elmegy városi cselédnek, a fia meg beáll napszámosnak és jobban érzi magát a városban, mint otthon. A parasztnak szűk lett a falu határa. Ma-már-társasélet, cirkusz, tánc és újság kell neki. Mikor a cifraruhás cselédleány hazamegy a falujába és koronás fülbevalót meg gyűrűt villogtatva, elmeséli, hogy milyen sok pénzt keres és milyen szabadon él, a falu minden leánya a városról álmodik. Az amerikai pénzküldemények is pompaként hatnak. Hivatalos adatok alapján tudom közösgéi jegyzőktől, hogy haszontalan emberek, a kik itthon a pálinkás bolt söpredékei voltak, egy-estendő lefolyása alatt száz koronát küldenek haza Amerikából.

A paraszt részt kér a modern életből. Ne áltassuk magunkat azzal, hogy a paraszt csak földet akar, hogy a sajátján dolgozhassék. Ha így állna a dolog, egy kisgazda sem elégedetlenkednék és egy sem vándorolna Amerikába. A falusi élet ujjmúlásnak indult az egész világon s helyébe lép a munkamegosztásra fölépített új társadalom. Magyarország legerősebb alapépítőmánya, a régi falusi élet hasonlóan meggingott és hazánk sorsa ma már szemelláthatólag attól függ, hogy helyes merdebe tudják-e terelni ezt az erjedő folyamatot? Legtöbben azt hiszik, hogy iparosállammá kell tennünk Magyarországot. Részenről ezt egyoldalú álláspontnak tartom. Minden erőnkkel fejleszteni kell ipartunkat, de hazánk mind a tízezer községét nem alakíthatjuk át iparteleppé s egész népünk nem foglalkozhatik iparral. Szegény földműves népiünk sorsán a modern mezőgazdasággal segíthetünk és pedig mint Darányi kifejtette és mint a *petite culture* hazája, Franciaország mutatja, a *kisgazda társulásával és szövetkezésével.*

Francia kisgazda története utmutatóul szolgálhat nekünk. Mikor a francia nagy uradalmak áttértek a gépüzemre és az ipar nagy gyárakban tömörült, a francia parasztgazda megmaradt régi hagyományai mellett. Nem lett szegényebb, hanem a fejlődő társadalom lett gazdagabb s a fényes paloták, a hatalmas forgalom, meg a nyüzsgő városi élet mellett napról-napra jobban föltűnt a földműves gazda visszamaradt szegénysége. Ekkor azonban a francia törvényhozás egész véletlenül segítségére sietett a paraszt-társadalomnak. *Ondet, a Haute Assemblée* szenátora, az ipari és kereskedelmi szövetkezekről szóló törvényjavaslat eredeti szövegéhez *Les syndicats ont exclusivement pour objet l'étude et la défense intérêts économiques, industriels, el commerciaux.* (A kereseti szövetkezetek ir-

A légyott.

— A „Fejérmegyei Napló” tárcája. —

(Jelenetek.)

(Színhely: egy sétatér, ahol nagy közönség hullámszik.)

Egy ur (jön sietve s fáradtan érezkedik le egy padra.) No ez igazán hallatlan! Oh azok a nők, azok a nők. Miért is vannak a világon s miért kell nekünk feleségül vennünk őket. Ha nem támadt volna az a gondolatom, hogy megházasodom, most nyugodtan ülnék fenn a kávéház terraszán, olvasnám az újságokat s nem lótnék-futnék bolondul egy nő után, akit nem ismerek s akit sokasem láttam. . . Nem láttam és feleségül akarom venni. . . No természetesen, hogy a dolog még nem hefejezett, még nem kötöttem le magamat, de végre is annyira vagyunk, hogy a házasságból lehet valami. Két hét óta levelezünk az *Apró hirdetések* révén. En vagyok a *Fekete lovag*, ő a *Kékszemű özvegyasszony*. Tudom már mennyi a vagyona, ki volt a férje, milyen családból való, szóval tudok róla mindent, anélkül, hogy láttam volna. Ez volna az első találkozásunk, mely döntő lehet jövőnkre. Ha csak némiképen csinos, négy hét múlva örök hűséget esküszünk egymásnak. . . Azaz, hogy még e pillanatig semmit sem tudok, mert hölgyem még mindig késik. Ugy állapodtunk meg, hogy ezen a sétatéren találkozunk, félhétkor pontban, a főtemplom órája szerint. . . (Órájára néz.) Tíz perc híján hét óra. . . En a szerelem szár-

nyain röppentem ide a hivatalból s noha a sétatéren sok a kékszemű asszony, talán az özvegyasszony is, de fehér-szegfűs hölgyet egyet sem láttam. Mert az ismertető jel egy fehér-szegfű, melyet ő a kezében tart, én pedig a gomblyukámban hordok. Azaz, hogy csak kellene hordanom, mert van nekem magamhoz való eszem és nem tüztem fehér-szegfűt a gomblyukba. . . Hogy is ne! Nekem először látnom kell azt a hölgyet. Elég szép-e vajjon, elég fiatal-e s a fehér-szegfűt csak az esetben tűzöm ki, ha kutatásaim kedvező eredménnyel járnak. Nem vagyok én mai gyerek s eszem ágában sincs, hogy ostobaságot tegyek. De menjünk tovább, keressük a fehér-szegfűs hölgyet, a kékszemű özvegyasszonyt. . . (el.)

Egy hölgy (jön sietve s fáradtan érezkedik le egy padra.) No ez igazán hallatlan! Oh, azok a férfiak, azok a férfiak! Miért is vannak a világon s miért is kell nekünk feleségül mennünk hozzájuk. Ha nem támadt volna az a szerencsétlen ötletem, hogy másodsor is férjhez megyek, most nyugodtan ülnék otthon, szárcsöléném a témat, olvasnám Ohnet legújabb regényét s nem lótnék-futnék bolondul egy férfi után, a ki nem ismerek s a kit sohasem is láttam. . . Nem láttam és nőül akarok menni hozzá. No hiszen még nem egészen bizonyos a dolog, de végre is annyira vagyunk, hogy a házasságból lehet valami. Tizenhárom napja, hogy az *Apró hirdetések* révén levelezünk egymással. Most volna itt az első találkozásunk, a mely el fogja dönteni, özvegy maradok-e, vagy pedig férjhez megyek-e újra. Ha csak nem olyan rut, mint

Lucifer, pár hét múlva örök hűséget esküszünk egymásnak. . . Azaz, hogy még semmit sem tudok, mert lovagom még mindig késik. Ugy állapodtunk meg, itt találkozunk, pontban félhétkor, a főtemplom órája szerint. . . (Órájára néz.) Tíz perccel múlt hét óra. . . En a kíváncsiság szárnyain röppentem ide lakásomról, bejártam már az egész sétatert, de fehér-szegfűs urat nem láttam. . . Mert az ismertetőjel egy fehér-szegfű, melyet ő gomblyukában hord, én pedig kecsesen a kezemben tartok. Azaz csak kellene tartanom, mert egyelőre itt hordom a ridiculeben. . . Hogy is ne! Nekem először is látnom kell azt az urat. Nem nagyon csunya s nem tulságos vén-e? Nem vagyok én naiv leánya s eszem ágában sincs, hogy másodikk házasságomban is boldogtalan legyek. . . De menjünk tovább, keressük a fehér-szegfűs fekete lovagot (el).

Egy ur (visszajő, kimerülten a járástól.) Nem értem! Nem értem! Háromszor szaládgáltam be már az egész sétatert és fehér-szegfűs özvegy asszonyomat sehol sem találtam. Nem jött volna el? Az lehetetlenség, hiszen levelemben forró szavakkal fogadtam, hogy itt lesz és várni fog rám pontban fél hétkor. En eljöttem és őt nem találok. És mégis úgy kell lenni, hogy csalásnak estem áldozatul. Bizonyosan valami rut és öreg asszony az én ismeretlen arám és azért nem jött el a találkozóra. Tudta, hogy úgy is hiába jönne. Vagy talán valami váratlan akadály gátolta meg az eljövételben. Talán rosszul lett hirtelen. . . Nem, az nem lehet. Akkor egyszerűen küldött volna ide egy bérszól-

Ma lapunk 4 oldal.

00000354

zárólagos célja, hogy a kereskedő és iparos gazdasági érdekeit védje), hozzáfűzte ezt a szót *el agricoli*, és ezzel a törvény összes előnyeit kiterjesztette a gazdákra.

A francia földműves szövetségi mozgalom ez óta lényegileg két irányban haladt. Egyik iránya az volt, hogy a parasztagazda terméserejét növelje, a másik pedig, hogy árucikkait kollektív uton értékesítse. Alakultak ennek megfelelően gazda-szindikátusok abból a célból, hogy a *talajmunkálathoz és a csepléshez* szükséges gépeket, továbbá a műtrágyát, szénét és kenyérszállatokat, szóval a mezőgazdaság segédanyagait közösen vásárolják be és alakultak szövetkezetek; amelyek a gazda növényi és állati termékeit ipariilag, meg kereskedelmiért értékesítik. Franciaországban nem ritkaság, hogy a környékbeli gazdák szövetkezeti malma és siltóműhelye látja el a város lakóit liszettel és kenyérrrel.

Rocquigny gróf, a francia gazdák előharcosa *La Cooperation de production dans l'Agriculture* című könyvében ismerteti a gazdaszövetkezetek történetét és kifejlődését. Egy érdekes példát megemlítek a sok közül, hogy rámutassak vele a legtöbb magyar gazda-szövetkezet helyes cselekvényirányára. Fontosabb tanulmányozta a nép gazdálkodási rendszerét. Összeírta, hogy hány hold szántóföld, rét, legelő, szőlő és erdő van a falujában. Megállapította a szükséges talajmunkáló és egyéb gép számát. Elkészítette a termelés üzemszabóját és négyszáz kisgazdával szövetkezetet alapított. Nem kért állami segítséget, nem járt vándorlatot küldöttekkel és mégis rövid néhány esztendő leforgása alatt a szövetkezet a faluját gazdaggá tette. A nagy és erős tehénállomány révén sok trágyát kapott a föld. A növénytermelés megkészszerződött. A faluban lévő összes állatok egészségesek és kifejezték a lakosság jóléte pedig annyira emelkedett, hogy asztalos, lakatos, kovács, bogárnér és szabóiparosok telepedtek le a faluban s a törzslakossággal is megnövekedett. A község minden számotávó háza újra épült. Két méz- és téglagyár keletkezett a faluban. Szóval, mióta a gazdának jövedelme van, természetes alapon kifejlődött az építőipar és segédipar és a segédipar, a lakosság megszorodott s a jólét általános lett. S Franciaországból, a hol a kisgazda szervezkedett már és részt is vehet a modern társadalmi életben, nincs is kivándorlás és talán nem is lesz soha.

A francia gazdák példáját kell nekünk is követnünk a nép millióinak érdekében. Utánozzuk a francia gazdaszövetkezeteket. Az *agrarius* cím jelentése nálunk is a fölvilágosodottságot és a haladást. Jelentse azt, hogy mi a parasztnépet ugyanolyanná akarjuk tenni, mint a milyen az

gát azzal a megbízással, hogy a sétatéren látni fog egy fehér szegfűs urat. . . . Hóhó, hiszen a bérszolgát talán itt is van már, de hogyan akadjon reám, a mikor a gomblyukamban nincsen fehér szegfű. . . . És most jut csak eszembe, hátha ő is úgy gondolkodott, mint én s nem visz a kezében fehér szegfűt. Ez esetben lehetetlenség, hogy találkozzunk egymással. . . . De mit tegyek? Ha föltűzöm a virágot, nem léphetek vissza. . . . No de se baj! Próbáljuk meg. Ha már eljöttem, meg kell őt látnom (föltűzi a virágot, el.)

Egy hölgy (visszajő; kimerülten a járástól.) Nem értem! Egyáltalában nem értem. Háromszor szaladgáltam be már az egész sétatert és fehér szegfűs urat nem láttam. Nem jött volna el? Az lehetetlenség, hiszen kétszer is megirta, hogy a mondott órában itt lesz és várni fog reám. En eljöttem hűségesen és ő még mindig várat magára. Már azt kell binnem, hogy fölültek, csúfosan fölültek. Az én ismeretlen lovagom bizonyosan valami törődött vénember és ezért nem jött el a találkozóra. Tudta előre, hogy úgy is hiába jönne. Vagy talán igaztalanul vádoltam, talán hirtelen valami baja történt és ezért maradt el a légyotról. Nem, ez nem lehetséges. Akkor egyszerűen küldött volna ide egy bérszolgát, azzal a megbízással, hogy a sétatéren keressen meg egy fehér szegfűs hölgyet. . . . Hóhó, hiszen, ha az a bérszolgát itt volna is, nem lelhetne rám, mert a fehér szegfűt a ridicule-ben rejtegettem. . . . Vagy talán a fekete lovag is úgy gondolkodott, mint én s nem tűzött fehér szegfűt a gomblyukába, mert látni akart, a nélküli, hogy

iparosnépesség és ha sikerül a haladásnak ezt a szellemét, a melyik az ipart és kereskedelmet nagygyá tette, belevinnünk a mezőgazdaságba is, akkor jómódúvá és gazdaggá tesszük a magyar parasztnépet és helyreállítjuk az egységes és minden porcikájában magyar állam ama alapilléreit, a melyeket az új társadalmi fejlődés már-már összedöntött s Magyarországon ismét úgy lesz, mint régenté volt, hogy ezen a darab földön a politikai és gazdasági hatalmat csak magyar érzelmű állampolgár szerezhet magának.

UJDONSÁGOK.

Időjelzés: Meleg, elvélve csapadék, zivatarok.

Az olasz botrány.

A ki újságot olvas, bizonyára megakad szeme a két szón, a mely a tegnapi nap óta ott csufoskodik a tisztességesebb (!) fővárosi lapok hasábjain. Mi az az olasz botrány? Bejárta a világot, hogy az olasz tanító szervezeteket, apácákat, kolostorokat erkölcstelen üzemek fertőzték meg. Ezek nyomán szétrepült a jelszó: „Börtönbe a csuhásokkal!” „Le kell rombolni a templomokat és zárdákat!” „Államosítani kell a népoktatást!”

Honnét e hírek? A szociáldemokrata konyhákban kotyvasztották őket. Ezzel megmondunk mindent. Hamis tanukat, beteges hajlamu gyerekeket béreltek fel a tiszteltreméltó szociálistáknak ellen. A vádakat aztán felkapta a szociáldemokrata sajtó, innét a magyarországi zsidólapok s Herceg Ferenc „zsidógyerekei sippal, dobbal kürtölik a világba az „olasz papi botrányt.”

Különben a tisztas lapok sorban következnek: Független Magyarország (Pausalé, de mekkora!), Egyetértés (szintén), Magyar Hírlap, Budapesti Napló (pfuji), Nap, Népszava (pláne), Friss Ujság, Magyar Szó, Pesti Hírlap. Mind ugyanegy huron pöndülnek. Képtelen rágalmaikkal illetik az egész katolikus klerust. Régióta fenekednek s ha jó az alkalom, rugdalódnak, köpködnek, prűskölnek. Tudják, hogy fele se igaz, még is írnak. A tegnap világgá röpitett szemetet visszazaviják. S ez így megy nap-napután s mégis újra meg újra előragatják a vádakat, tudván, hogy semper aliquid haeret, mindig ragad valami a piszokból.

És hát kik támogatják nagy részt az említ

megismeresse magát. . . . Hm, miteyő legyen most? Ha kezembe veszem is a fehér szegfűt, lehet, hogy ő szegfűtenül fog megfigyelni és. . . . Eh, de mindegy. Szánjuk el magunkat. . . . Végre is, visszalahatunk még a megismerkedés után is. Ha már eljöttem, próbát teszek (kiveszi a virágot a ridicule-ből; el.)

Pár perc mulva.

Egy hölgy és egy ur (szembejönnek egymással; egyszerre.) Ah, mily meglepetés!

Egy hölgy (habozva.) A fekete lovag! (félre.) Ezt az urat már az imént is láttam, persze virág nélkül.

Egy ur (habozva.) A kékszemű özvegy-asszony! (félre.) Ezt a hölgyet az imént is láttam, de szegfű nélkül.

Egy hölgy. Nem jöhettek előbb. Látogatóim voltak (félre.) Elég fiatal még.

Egy ur. Én is csak e pillanatban érkeztem. A hivatalban tartóztattak. (félre.) Elég csinos. (fenn.) Akkor hát nem nehezelt pontatlanságomért.

Egy hölgy. Oh dehogy, hiszen nem váratkozott magára.

Egy ur. Asszonyom, nem foglalnánk helyet e padon, itt az árnyékban. Egész nap annyit lóttam futottam, hogy valóban fáradt vagyok.

Egy hölgy. Én is sokat szaladgáltam napközben s már a lábaim is alig bírnak (leülnek a padra.)

Egy ur. És most, asszonyom, ha önnek is úgy tetszik, beszélgethetünk a jövőről. . . .

tett lapokat? Talán a katolikusok? Igen a katolikusok!

— Szabadságon. Kálmán Vince központi főszolgabíró és Reé István városi főkapitány nyári szabadságra mentek. Távolléte alatt a főszolgabíró Kornis István (b. főszolgabíró, Reé főkapitányt Simon Sándor rkapitány helyettesíti.

— Csetneki csipke városunkban. A gomblyukból ugyan hamarosan lehervéd a tulipán. A magyar módon felszított szalmaláng hamarosan kialudt. Visszatértünk a régi kerékvagásba, a nemtörődömségbe. Annál nagyobb örömmel értesültünk, hogy a tulipánmozgalom most új erőre kap; céljává tűzi ki, hogy magyarok magyar kezek munkájából éljenek, szerezzék meg a mindennapi szükségégeiket.

A tulipánmozgalomnak egyik kedves hajtása a csetneki csipke. Teljesen magyar eredetű gyártmány. Technikája rokon az irországi guipuremunkával, de feltalálója, Szontagh Aranka urhölgy tervezése nyomán csupán színmagyar motívumokból van összeállítva.

Bicskén már megnyílt egy tanfolyam, mely a csetneki csipke készítés módjára oktat, s mely Békássy Elemérné és Farkas Károlyné urhölgy vezetését folytan már eddig is szép eredményeket tudott felmutatni. Örömmel értesülünk, hogy a tulipánmozgalom városunkban is hajt virágokat. Erre vonatkozólag a tegnapi postával a következő sorokat vettük:

A házi ipar fejlesztése érdekében mozgalom indult meg arra nézve, hogy a széles körben ismert és elterjedt csetneki csipke készítése módjának ismertetése céljából Székesfehérvárról is az érdeklődő hölgy közönség részére, tanfolyam létesítessék. Ennek kieszközése céljából, a szükséges lépések folyamata téteték és az eredmény, valamint a tanfolyamra vonatkozó közelebbi adatok, szep. hó elejéig, a helybeli lapok szívesége útján, közzététetni fognak úgy, hogy a mintegy 14 napra terjedő tanfolyam, október hó elejével megkezdhető legyen. Reé Istváné.

Mi lelkesen üdvözöljük a szép eszmét s hisszük, hogy városunk hölgyközönsége a tulipán jegyében a hazai ipar fejlesztése érdekében felkarolja a neimes céra törő mozgalmat. Nagy nevű püspökünk szavaival élve — óhajtuk, hogy a tulipán ne szezonvirág, hanem önmagunk megemberelesének jelvénye legyen.

— A keresztényszociálisták zászló és vigalmi bizottsága vasárnap d. e. fél 11 órakor értekezletet tart.

— Sakkverseny. Országszerte nagy érdeklődéssel kísérik a Székesfehérvárról tartt II. nemzeti sakkversenyt. Városunkban is állandó nagy érdeklődéssel kísérik.

A tegnapielőtti versenyről nem tudunk beszámolni, amennyiben lapunk zártakor még a Földes-Forgács és a Cseh-Exner játszmák befejezést nem nyertek. A hosszasan elhúzódó játszmákban Forgács és Exner lettek a győztesek.

Tegnap a III-ik fordulónál a következő ellenfele állottak egymással szemben: Exner-Abonyi, Forgács-Cseh, Smogrovics-Földes, Szokol-Székal, Réti-Bárász, Steiner-Merényi, Gajdos-Kovács, Dencter szabad volt.

A szerdai nap eredménye:

Forgács spanyol játszmában 11 lépésben győzött Cseh ellen.

Gajdos elhárított vezércsel-játszmában erőteljes királyszerényi támadás után verte meg Kovácsot 45 lépésben.

Földes olasz-játszmában veszített 31 lépés után Smogrovics ellen.

Székelly elhárított vezércsel-játszmában kitűnő végjáték után győzött Szokolly ellen 36 lépésben.

Merényi francia játszmat nyert Steiner ellen 34 lépésben.

Réthy vezérgyalog megnyitást választott Barász ellen és 65 lépés után győzött.

Az Exner-Abonyi vezércsel-játszma 30 lépés után eldöntetlen maradt. Demeter ma szabadnapos volt.

A versenyzők mai állása a következő: Forgács 3, Exner 2½, Barász, Steiner, Smogrovics és Réthy 2, Gajdos Merényi és Abonyi 1½, Székely, Cseh és Kovács 1, Szokoly ½, Földes és Demeter 0.

Ma a következő párok mérkőznek: Merényi—Gajdos, Barász—Steiner, Székely—Réthy, Földes—Szokoly, Cseh—Smogrovics, Abonyi—Forgács, Demeter—Exner, Kovács szabadnapos. Lapunk zártáig nincs eredmény.

Baleset a vasutnál. Csak az Isten őrizte, hogy tegnap délelőtti DV. állomásán halálos baleset nem történt. Mihályi József kocsmester tolatás közben egyensúlyt veszítve lebukott s a kocsi ütközőjére esett. Szerencse a szerencsétlenségben, hogy a vonat azonnal megállt, különben halálra zúszták volna kerekéi a szerencsétlen vasutast. Így is súlyos sérüléseket szenvedett, három oldalborda eltört. A mentők azonnal megérkeztek s a szerencsés embert lakására szállították. Mihályi 40 éves, nős, családos ember. A megejtett vizsgálat megállapította, hogy a szerencsétlenség előidézéséért nem terhel senkit felelőség.

Műfordítás. A minap kiütöttünk kell jutalom ellenében egy nyakatekert németiséggel írt levél német és magyar fordítását. Vállalkozásunk majdnem befagyott a kánikulai hőség dacára. Annál nagyobb örömmel konstatálhatjuk, hogy a mai postával egy pompás levelet kaptunk, mely a következőkben próbálja megoldani a feladatot:

Mélyen tisztelt Szerkesztő Úr!

En ugyan szép keveset vagyok jártas a német beszédben, de azért megpróbáltam ezt a valóságos szőrejtvényt megfejteni. Nagy szellemi megerőltetésbe került az igaz, amennyiben e levéllel szemben még a leghírvevesebb szótárak is kudarcot vallottak. Ejjel, nappal, későn, korán, a Kovács Háni foglalkoztatta az agyamat, főképp az a „kisztofen“ szó nem akart sohoggy sem a fejembe menni. Ma reggel amint fölébredtem, hát a Hani már megint ott termett a levéllel és én azt merészelttem gondolni, hogy Lujza és Hani talán bizalmas barátok és így sikerült elsűntőnöm, hogy az a kisztofen szó, számtalanszor csókolja lehet. No de már erre majdnem elsült a fejem is. Ha meg méltóztatik engedni, most befogom mutatni az egész német tudományomat, még talán nagyobb küzdelembe került, mint a mi jeles tárcairónknak a tengeri pók evése, mert az egy-két másodperc alatt csak lecsuszott, de az én Hanzim soká kiizzott míg végre megértette magát.

Liebe Lujze!

Ich bitte inen schön, wenn die bubben butter haben, senden sie mir ein halb kilogr. und werde ich inchen das geld senden.

Ich grüsse und küsse — inen firmals.
Meine adresse:

Johán Kovács, Selymesbér.

Ich möchte inen bekant machen das ich glücklich zuhause kommen bin.

Kedves Lujza!

Kérem szépen Önt, ha a fiuknál van vaj, küldjön részemre egy fél kilogramot és a pénzt fogom küldeni.

Üdvözlöm és számtalanszor csókolom.

Cimem:

Kovács János, Selymesbér.

Egyben tudatom, hogy szerencsésen hazaérkeztem.

Jó mulatást kíván, kiváló tisztelettel:

a Naplónak egy hí olvasója.

A gazdiák figyelmébe. Hány szerencsétlen gondolkozásu gazda van, kik nem jelentik be az állataik között fellépett betegségeket, mert félnek a hatóságtól, mint a tüztől. Mennyi bajt, kárt

okozott ez a félszeg gondolkozásmód! Legujabban felragasz utján hívja fel a figyelmet a kapitány-ság az állatbetegségek bejelentésére, különben a mulasztás szigorú büntetést von maga után.

Jöttek-mentek. Ifj. Péntes József építőmester az ő és két társa részére tegnapelőtt építőmunkásokat hozatott Budapestről. Alig, hogy megérkeztek a munkások a déli pályaudvarra, Handler elvtárs már ott sejtkenkedett az állomás-on. Csak úgy futtában adhatta csak tudniukra még ott a helyszínen, hogy Fehérváron sztrájk van. A munkások Szenzenstein építőmester munka telepén tartottak állomást, míg az elvtársak kiküldöttjei hozzájuk nem férköztek. Az erjesztő munka nyomban megfogant, az idegen munkások összeszedelődtek s átpakoltak a szociáldemokratákhoz. Még a rendőrség előtt is megfordultak, hol kijelentették, hogy ha tudják, hogy Fehérváron sztrájk dul, a világot sem látogatnak el Fehérvárra. Majd aztán deponáltak a felvett előleget s elzónáztak, mert a mesterek sem ragaszkodtak a kötött egyezség érvényben tartásához. A dolog órájuk nézve ilyenentépenkben rendben volna, de hát most a minden lében kanál Forgács és Handler megrendszabályozására kerül a sor, kik a munkások ugrasztására annyi mindent kifundálnak.

A fejérmegyei gazdasági egyesület f. évi augusztus hó 14-én délelőtti 10 órakor a Fejérmegyei Takarékpénztár tanácstermében igazgatóválasztmányi ülést tart.

Vihar. Tegnap délután nagy vihar ütött a városra. A kavargó felhőkből egyre-másra pattogtak a villámok. A dühöngő szélvész nagy riadalmat okozott, az uton-utfélen levők fűrge léptekkel siettek menedékhelyre. Szerencsére a vihar nagyobb kárt nem okozott a városban. Csak néhány kafa homliját szállította más tájra a szélvész. A jég alig jöhet számításba.

Zámolyon azonban nagyobb kárt is okozott a vihar. Nagy jégesóval jött, mely elverte a meg lábán álló zabot. A 30%-os kár biztosítás révén megtérül.

Magyaralmáson Grünfeld Jakab birtokán két ökröt csapott agyon a fellegekől letévedt villám. Szántottak a mezőn, de látván a közelgő zivatart, a béresek hamarosan megleptek előre. Szegény ökrök vesztőkre a barázdák közt maradtak.

Közgyűlés. A Polgári Betegsegélyző Egyesület közgyűlése folyó hó 11-én délelőtti 9 órakor lesz a városházán.

Állami lóvásár. A földmivélsügyi miniszter felhívja mindazon tenyésztőket, kiknek birtokán három és fél évet betöltött, de nyolcadik évet meg nem haladt kora ménlő van és azt eladni óhajtják, hogy ebbeli szándékukat annak kitüntetésével, hogy a ménlő mely vármegyében, mely járásban, községben vagy pusztán áll, továbbá az eladás árt is, (1 korona bélyeggel ellátott beadványban) legkésőbb ez évi augusztus 10-ig a m. kir. földmivélsügyi miniszteriumnak jeltessék be.

Halálozás. Reinitz Mihály f. hó 5-én 54 éves korában Balatonfüreden elhunyt. Tetemét ma szállították haza s tették nyugalomra az izz. temető halottas házából. Nem viszi sokak halálját és nagyrabecsülést magával sírjába!

Fertőztetetlenítő tanfolyam. A belügyminiszterium fertőztetetlenítő tanfolyamot kíván szervezni. A tanfolyam szeptember elsején indulna meg; hallgatója lehet minden ép, egészséges, írni-olvasni tudó magyar ember, a ki 40 ik esztendejét még nem töltötte be. Minden hallgató napon 3 koronát kap a belügyminiszteriumtól, a tanfolyam tehát nem kerül költségbe.

A székesfehérvári kerékpár egyesület folyó hó 11-én (vasárnap) délután tartja bajnoki versenyt.

Lövőgyakorlatok. Várpalotától 2 km.-re fekvő Vaskapu-völgyben a honvédek folyó hó 22-én harcászati lövőgyakorlatokat tartanak. A katonai hatóság felhívja a közelben fekvő községek, Isztimér, Inota, Guttamási előljáróit a szükséges övintézkedések megtételére.

A kábelék elhelyezése. Tegnap vette kezdetét a földalatti kábelék elhelyezése. Az új postaépület előtt kezdődött a művelet, melynek sok nézője akadt. Érdeklődéssel nézték, miként történik a mult hónapban kivájt földalatti üregek kitöltése.

Kiadó lakás. A belvárosban Szent István-ter 3. sz. házában 2 szoba; 1 konyha; 1 kamra, 1 mosókonyha, pince november hó 1-sőre kiadó. Tudakozódni lehet Trumler Sándornál a vasuton.

Kitiltott cigarettahüvelyek. Wekerle Sándor miniszterelnök, mint pénzügyminiszter bizonyos cigarettahüvelyeket, amely a kincstár által előállított, illetve forgalomba hozott cigaretták elnevezésével azonosak, vagy ahhoz hasonlítanak és így a megítézésre alkalmas felirással vannak ellátva, a kereskedelmi forgalomból kitiltott s ezeknek raktáron tartását és forgalomba hozását kihágásnak minősítette. E kihágást az elköbzason felül pénzbírsággal is büntetik. A kitiltott cigarettahüvelyek közül a Hiksos, Elii, Aida Figaro és Ibsen a leggyakoribb hamisítványok, amelyek eddig forgalomban voltak.

A régi bankok. A forgalomból már rég kikerült az öt- és öt-venforintos bankjegy. Nem látni sehol ezeket a zölhasu bankokat. De azért bizonyára akad még ládafia, ahol meghuzódik egy-egy ilyen államjegy. A hivatalos lap mindnap számában megjelenik egy kimutatás a forgalomban levő öt- és ötvenforintosokról; eszerint több százezerre rug a forgalomban levő államjegyek száma. Most már csak az Osztrák-Magyar Bank fogadja el ezeket a bankokat. De az Osztrák-Magyar bank se sokáig hajlandó erre a sziveségre, mert 1907. augusztus 31-ik az utolsó nap melyen a bank elfogadja azokat. Másnap nem érnek többet egy összegyűrtött, piszkos papirosnál.

Kimutatás a jétékonya növegyet-saját pénztára javára eszközölt általános gyűjtéséről, mely 1792 korona 17 fillért eredményezett:

(Folytatás) Pínke Istvánné, Pothó Györgyné, Pölcz Istvánné, Pálkás Sebőné, Pang Ferencné, Poll Jánosné, Pálly János, Palkovits Imre, Pap Istvánné, Raaber János, Robitsek, Róth Bertalané, Rauchmann J., Szilassy Jánosné, özv. Schlett Ferencné, Szabó Mihályné, Seper Istvánné, Schneider Bálintné, Stéger Andrásné, özv. Somogyi Sándorné, Süveges Jánosné, Szilágyi Józsefné, Schweighardt Mihály, Szűcs József, Stummer Károly, Szabó Erzsé, Somogyi Jánosné, Schwarz Márkuszné, Stern Jenő, Szél Sándorné, Tujner Istvánné, Tull Katica Tauszgy Gyula, Tóth Ferencné, Vizler N., Varga, Vincz Jánosné, Vincz Miksáné, Vida Ferenc, Vég Jánosné, Vinczai Andorné, Wolner, özv. Zauranftné 40—40 fillér.

Ács Ferencné, Albrecht János, Brust Armin, Bartusék Armin, Berger Teréz, Fister Jánosné, Gilde Vendelné, Glauz Armin, Hollósi Józsefné, Horváth Józsefné, Jankovits János, Klauzenbergné, Ludwig Jánosné, Morstadt Albertné, Per. Nagy Józsefné és 2 N. N., Pap Józsefné, Polcz Györgyné, Polcz Jánosné, Pap Lajos, Szilassy Józsefné, Salzgruber Józsefné, Tujner Jánosné, Wimmer Józsefné, Weber Jánosné, Weisz Sándorné 30—30 fillér.

Szelke Mária 26 fillér.

Özv. Zimmermann Sándorné 24 fillér.

Ács Istvánné, Altmásy Julianna, Antal Jánosné, Arany Jánosné, Bali Tamás, Baloghné, Brust Lipótné, Beregi János, Bényi Józsefné, Boda Jánosné, Barna Ferencné, Brust Józsefné, Berkovits S., Bodri József, Balutnek Jánosné, Barkács Imréné, Berkovits Imréné, Berki Istvánné, Balogh Ferencné, Csikesz Jánosné, Czákgy Gyula, Csikász József, Dözs József, Erzbrucker Jánosné, Endl Károly, Engelhardt Erzsébet, Fister Jánosné, Fröschl Ferencné, Farkas Józsefné, Fülöpne, özv. Fekete Józsefné, Gondán Jánosné, Györe Ferencné, Gulik Istvánné, Gerdán Mihályné, Gál Ferencné, Huber Antalné, Hufnagi Pálné, Hufnagi Györgyné, Horváth Mihály, özv. Hader Ferencné, Hader József, Holzhauser Lajosné, Horváth Imréné, Hajnal Károlyné, Hajnal Mihályné, Kosztinsek Erzsébet, Harcsa Béláné, Hammer Ignác, J. Gy., Jánosné, Józsa Jánosné. (Folyt. köv.)

Hirdetések utános áron felvétetnek a kiadóhivatalban, Szt-István-ter 1.

Uj lap. Nem az „Uj Lap”-ról van szó. A pompás kis Uj Lap fűrgén, diadalmasan törtet előre. Tőle szerep jut. Várunk. Most arról van szó, hogy egy új lap indul, mely pedig a helyi szociáldemokraták kezégyéből. A jövő héten indulna el kalandozó útjára. Jó vicc!

Felbujított munkások. Bernát Pál tégla-telepén tegnapelőtt a munkások abban hagyták a munkát. Az ügy persze a rendőrkapitányság előtt is megfordult. Itt tűnt ki, hogy a munkásokat Husek János bujtotta fel a munka abban hagyására. Mézes-mázos szavakkal rábeszélte őket, hogy szerződjenek el Füzesabonyba, hagyják a faképnél Bernátot. Miután azonban a kapitányság megmagyarázta nekik, hogy tettük törvénybe ütközik s ha a bujtogató szavaira indulnak, a falnak mennek valamennyien, visszatértek kenyéradó gazdájukhoz.

Nagy legények. Varga József, Kelemen István és Cseh István szabadbattyáni nagy legények egy kis diszkurzus után, melynek miben létét ezideig homály fedi, összekoccintottak. A vége az lett, hogy Varga Jóska súlyos ütélgelést szenvedett, 8 napig nyögött bele. De a Cseh Pista is tapogatja a helyét.

Bicska. Kőmives József és Horvát István jenői lakosok vasárnap magas kedvben dárídóztak a kocsmában. Megunván a mulatságot, haza felé ballagtak. Utközben összetűzték s a vita hevében Kőmives bicskát rántott elő s alaposan megismogatta cimboráját. A vita folytatása a helybeli járásbírósnágnál lesz.

Hurkon. Polgárdin a minap feltörték Krausz Sándor és Káldocz József kereskedők pincéit s onnét nagy mennyiségű sört elemeltek. A csendőrség az eset után azonnal nyomozásnak látott. Meg is lett a kivánt eredmény. A tolvajok, Vörös József és Csere Károly polgárdi legények, már a csendőrség kezei között vannak.

Főzőkanál. Dudor Ferencné abai lakos 3-án összeakasztott Vörös Sándornéval s őt úgy megismogatta egy főzőkanállal, hogy 8 napig nyomta az ágyát.

Tűz. Tegnap éjjel tűz volt a városban. Tanszkoics Miklós, táci zöldségárus Hal-téren álló bódéja gyuladt ki. A tűzoltóság rögtön megjelent a helyszínre, azonban a mentés már csak néhány száz deszkára szorítkozhatott. A tűz keletkezésének oka ismeretlen. A kár 80 korona. Biztosítva nem volt.

Vesztett eb. Dr. László Gyula mőri orvos megharapta egy veszett eb. A Pasteur-intézetben sikeresen gyógykezeltek a sebet.

Rendőri hírek. Jákó János DV. munkás éktelenül szidta a hatóságot a Könyök-utcában jártában. Ő majd tudná, mit kell csinálni, mert ő hajdanában rendőri tisztet viselt. A garázda ember még Kovács Józseffel is kikötött, Kovács azonban hamarosan fejbeközlönte az öklével s rend lett. Az ípsét bekísérték a rendőrök s Zavaros Aladár r. alkaptányr 50 korona pénzbüntetésre és 3 napi elzárásra ítélte. — Csetényi Erzsébet és Kuttasy Erzsébet cseledeleányok már 1-étől fogva kószálnak hely nélkül s nem épen a leglisztességesebb utakon járnak. A rendőrök rajt csípték őket, s a rendőrkapitányság 6—6 napi elzárásra és eltoloncolásra ítélte őket.

SZIGETI fényképészeti és festészeti műintézet: Sz.-Fehérvár, Kossuth-utca 9. Budapest, IV. Kristótfér 6.

Nagyítások bármely kis kép után életnagyságú olaj-, aquarell- vagy pastell-kivitelben.

Minden csütörtökön, pénteken, szombat és vasárnapokon személyesen eszközölöm a felvételeket. Kítűnő tiszteltetl. Szigeti.

Liszt és kenyér.

Irta Idem.

(Folytatás.)

A kukoricából tisztán szintén nem szokás kenyert sütni, mert durvább őrlésű, a tészta nehezen süthető, sőt a középrész sületlen marad.

Rozs, vagy búzaliszttel keverve leginkább apróbb pogácsaféléket sütnék belőle, esetleg puliszka, vagy próza készítésére használják. Hazánk a kukoricatermésből évente átlag 3½ millió méter-mázsát használ el kenyérsütésre, továbbá 4½ millió métermázsát tésztaemlékekhez, a mely számok a nagy fogyasztás szerint Törökországból jött hazán valószínűség szerint Törökországból jött hazánkba és a nép bizonyára ez alapján nevezi török búzáknak. Nyoma van annak, hogy Erdélyben már 1611-ben ismerték, sőt az 1686-ban tartott erdélyi országgyűlés már törvényt is hozott, amelylyel a kukoricát Erdélyből kiiltotta, mert Törökországból honosodott meg és akkor mindentől félték, ami a törököktől származott. Erdélyből azután, bár lassu léptekkel, elterjedt a kukorica egész Magyarországon és főleg a bányási oláhoknak és a felsővidéki ruténeknek majdnem egyedüli táplálékát képezi. A kukorica egyébiránt, főleg ha romlott, a pellagra betegségnek is okozója, mint ezt Olasz- és Spanyolországban, sőt legújabbán — sajnos — hazánk oly vidékein is láthatjuk, melyeknek a nép kizárólag kukoricával táplálkozik.

A burgonya is azon tápszerek sorába tartozik, melyeket kenyérsütésnél különösen reszelék alakjában a buza-, vagy rozsliszttel szoktak keverni. A sok burgonyával készült kenyérnek bővebb nedvességtartalma van, ez okból kedvezőten kőműlmények között igen könnyen megsavanyodik, tápláló értékét pedig a buza-, vagy a rozsliszt után számíthatjuk, amelyeknek pótlékát képezi. Az ilyen kenyér elég jó ízű, csak kissé fűszaga. Rendesen úgy járnak el a burgonyás kenyér készítésénél, hogy az összemélt és megfőzött burgonyát vízzel jól kimossák és csak ezután teszik az élesztővel kevert liszt közé. Ezen mód azonban nem a legelőszerebb, mert a burgonya egyik fő alkotórésze, a fehérnye, a vízbe megy át és így ennek tápláló értéke elvesz, csakis a keményítő marad meg. A burgonya Virginiából származott és Sir Walter Raleigh először Irlandban honosította meg. Ős hazája Mexikó és Peru volt, melynek lakói papas néven rég idők óta fogva használták táplálkozásra. Franciaországban 1616-ban meg csak csemege gyanánt szerepelt a király asztalán, de elterjedésére az 1769-ik évi nagy éhség adta a legjobb alkalmat. A francia akadémia ekkor pályadíjat tűzött ki oly értekezésre, mely a kenyeret legjobban pótló növényeket tárgyalja. Parmentie vegyész, ki mint szegény gyógyszerész gyakran jött Párizsba, a burgonyáról szóló értekezésével nyerte meg a pályadíjat, alaposan megdöntvén tárgyalásaiban mindazon ellenvetéseket, amelyeket a burgonya ellen kétszáz év óta fölhoztak. Érdekes fölemlíteni, hogy Parmentie egy ízben fényes lakomát rendezett, amelynek minden fogása burgonyából került ki és igen izletes volt, sőt egy régi följegyzés említi, hogy a burgonyából kilencvenkilenc féle étel készíthető. Németországban a lipcsei „Seltenheit der Natur und Oeconomie” már 1755-ben tanácsokat ad a burgonya tenyésztésére és részletesen leírja, hogyan lehet belőle lisztet készíteni, ebből pedig kenyeret sütni. Németország egyébiránt már 1647-ben ismerte a burgonyát, de elterjesztésén legtöbbit Nagy Frigyes lendítette, a ki 1774-ben roppant nagy szállítójakkal küldött a népek az éhsésgé alkalmából.

Magyarországon sem volt eleinte nagy kelte a burgonyának, talán azért, mert német telepítvényekről kezdett elterjedni, a magyar pedig a németet sohasem szokta kedvelni. Régi krónikák épp ez okból sváb tök és ezért disznótáplálék néven említi a burgonyát. Megbonosodásában korszakot alkotott II. József császár uralkodása, mert ő az ország felosztása következtében felállított tűz kertületi elnök útján az első és a második vető szemet a kincstár által ingyen adatta, amely különösen Szabolcs-, Bihar- és Aradvármegyékben már 1788-ban hozzáfogott tenyésztéséhez.

A helytartótanács 1803 február 8-án kelt leiratában ajánlotta először a burgonyát, a melyből a nép a gabona pótléka gyanánt, főleg éhsésgé alkalmával, minden nagyobb beruházás nélkül lisztet őrölhet és a mely a leirat szavai szerint — izletes és egészséges táplálékot ad — sapidum ac salubre nutrimentum praebet. Az utasítás részletesen leírja, hogy kell a burgonyát őrlésre előkészíteni és a lisztnek két fajtát különböztetni meg;

a fekete és a fehér csicsóka lisztet; a melyeknek különbözősége a készítés módjában rejlik. A nép számára magyar nyelven mellékelt leírás a különböző tésztaemlék felsorolása után, melyek burgonyalisztből készíthetők, a kenyérre nézve következőket mondja: „Kétharmadrész fehér csicsóka és egyharmadrész gabonalisztból egészséges kenyeret süthetni. Kétötödörös fekete csicsóka és három ötödörös gabonalisztból a kenyér jobb a hajdina, köles, zab, vagy csupa kukoricakenyérnél és a rozskenyérrel vetekedik. Süthetni jó kenyeret gabonaliszt nélkül csupa csicsókalisztból, de az élesztő vékony legyen; minthogy különben a csicsókalisztból készült kovász igen dagad.”

Végül azon különböző növényeket is föl kell említenünk, a melyeket a szükség és a nyomor használtatott néha az emberiséggel kenyérsütésre. Igaz ugyan, a mit Seneca a 119-ik levélben ír, hogy „az éhség a rossz kenyeret is finomá és élvezhetővé tesz.” — mert egy régi közmondás szerint „optimum cibi condimentum fames”, vagyis: az éhség a legjobb étvágycsináló, — de a szervezett mégsem volna képes ezen pótszerekkel hosszabb időn keresztül helyettesíteni a kenyeret, legfőképpen csak a végső és az éhhaláltól való menekvés birhatja rá ezeknek élvezésére. Már Svetonius is említi az egyes növényeket, a melyekből kenyér süthető és az ilyen kenyérnek *pans herbaceus*, fűkenyér nevet ad. Plinius iratában olvassuk, hogy az ökörfarkkóróból lisztet keverve igen jó kenyér süthető — és az aegyptumiak a lotus gyümölcsét erjesztvén, megszáritják, porrá törik és liszt gyanánt használják. Ugyancsak Plinius említi, hogy a hispánok rendszerint a makkot, a thrákok pedig különböző növények magvait őrölték meg és abból sütöttek kenyeret, sőt leírja azt is, hogy az óriák törzse nem ismeri a gabonát, hanem a halakat megszáritja és abból őröl magának lisztet.

A történelem bizonyítja, hogy a különböző hüvelyes vetemények száraz magvai, a répa-félék, a vizek, a sárkánygyökér és a vizisóska részint megpörköelve így darabban, részint pedig liszté törve már sokszor szolgálták éhsésgé alkalmával az emberiség táplálására. A megszáritott zöld füvek porrá tört darabjai hasonlóképp adtak már kenyeret, habár tápértékük semmi sincsen, legfőképpen csak az a hasznuk van, hogy az üres gyomrot megtöltik. Izland szigetén egyébiránt e zöld füvek, továbbá a mályva levelei, a hársfavirág, a káposzta torzsái rendes pótléka a lisztnek. Megtörtént az is, hogy a kendermag, a napraforgó és a sóska magvait keverték össze némi lisztel és ez helyettesítette a kenyeret. Az alma, ha bőven terem, a tök, a görögdiinnye összezárítva és porrá törve főleg a rozsliszttel keverve, a makk, a régi emberiség egyedüli tápszeré, Oroszország némely vidékein még ma is pótszere a lisztnek. A dió, a yad-és szelíd gesztenye szintén elég gyakran szolgált kenyér gyanánt, habár a vadgesztenyét előbb meszes vízzel szokták kifőzni és azután kiszáritani. A fenyűfák belső puha héja megpörköelve, — hogy a szurkos iz elvesszék, — és porrá törve, szintén volt már tápláléka az emberiségnek, a mely néha még polyvából, fűrészporból, kukoricacsutából is süttöt kenyeret, mert a nyomoruság parancsolta.

Hogy hazánk, e vérel bőven öntözött föld, elég gyakran nélkülözze a betevő kenyeret és hogy mily sok éhsésgé pusztította, irotta lakóit, a történelem — sajnos — igen sok példát mutathat e felől. Nem terjeszkedvén ki a részletes tárgyalásra, csakis néhányat említek. A krónikák szerint 1051-ik évben lépett föl az első inség, a mely igen sok embert pusztított el. Történeti jelentősége is van ezen éhsésgének, mert a Vérteshegy elnevezésének emléke fűződik hozzá. A legnagyobb inség a tatárjárás után dulta hazánkat. A tatárok tudvalevőleg három évig maradtak Magyarországon és mert ezen idő alatt vetni nem lehetett, távozásuk után talán többen veszték el a lakosok közül éhség, mint a tatár fegyverek által. A gabonahiány miatt az éhhalál legborzasztóbb jelensége váltak mindennaposakká. A fa kérge, a kukorica szára ekkor szerepelt liszt gyanánt, sőt még a földet is megéltte a nép, csakhogy gyomrát valamivel megtöltse.

(Vége köv.)

Nyomatott az Egyházmegyei Könyvnyomdában, Székesfehérvárott.